

קול צופיין

קול צפ"ך נשאון קול יחדו ירננו

תליון כ"ב
996

משפטים תש"ף השיעור השבועי מיסודו של מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל האל-קי הרב **מרדכי אליהו** זצוק"ל

השיעור נמסר ע"י הרה"ג **שמואל אליהו** הרב הראשי של צפת

והתברכו בזרעך כל גויי הארץ חשיבות התפילה על אומות העולם

ברכת אברהם לאבימלך הפלישתית

אברהם מפעיל את כוח הברכה הזוה על אבימלך, שלא היה מצדיקי הדור. אחרי שאבימלך גזול את שרה אומר לו ה': 'ועתה השב אשת האישי כי נביא הוא ויתפלל בעדך ונתה ואם אינך משיב דע כי מות תמות אתה וכל אשר לך' (בראשית כ ז). אבימלך מפתח מהאיום ומכך שיעצרו הלידות בקרב כל בני ביתו ומחזיר את שרה: 'ויתפלל אברהם אל האלהים וירפא אלהים את אבימלך ואת אשתו ואמהתיו וילדו'.

העונש שאבימלך קיבל היה מוצדק. רש"י מסביר בשם חז"ל שהמלאך היכה את בית אבימלך לפי הוראות שרה: 'כי עצר עצר ה' בעד כל רחם לבית אבימלך על דבר שרה אשת אברהם'. מפרש רש"י: 'על פי דיבורה של שרה'. וכשאבימלך חוזר בו ומחזיר את שרה - אברהם מתפלל עליו ובאה אליו הברכה. כי זה תפקידו העיקרי של אברהם.

הוא נענה תחילה

הגמרא אומרת שכל ההבטחות של ה' לאברהם על לידת יצחק היו תלויות בתפילה של אברהם על אבימלך. מסתבר שהמשך הקיום של עם ישראל תלוי בברכה שאברהם משפיע לעולם, וזה עיקר תפקידו.

"א"ל רבא לרבה בר מרי, מנא הא מילתא דאמור רבנן: כל המבקש רחמים על חבריו והוא צריך לאותו דבר, הוא נענה תחילה?" ובהמשך אומר לו מהכא: "ויתפלל אברהם אל האלהים וירפא אלהים את אבימלך ואת אשתו ואמהותיו, וכתוב: וה' פקד את שרה כאשר אמר וגו'" (בבא קמא צב ע"א). והוסיף רש"י שמהמילים 'וה' פקד את שרה' למדנו 'שפקדה כבר קודם שריפא את אבימלך'.

ונברכו בך כל משפחת האדמה

התעניינות גדולה בתפילה על המגיפה בסין

השבוע התפללנו בכותל המערבי לרפואת החולים במגיפה בסין ולמניעת התפשטותה. העניין שהעם הסיני מוגלה בתפילה הזאת הוא גדול. חברים שנמצאים בקשרים מסחריים עם סין מספרים כי הסינים פנו אליהם וביקשו להרבות עוד בתפילה עליהם. בעיתונות הסינית יש דיווח נרחב על התפילה הזאת. ביוטיוב הסיני נרשמה צפיית שיא של אנשים בתפילה, והיא דורגה במקום רביעי בדורג הצפייות של כל סין. מסתבר שמאות מיליונים של אנשים חיכו לתפילה של עם ישראל. חשוב שכל יהודי יבין את תפקידו ואת שליחותו להביא ברכה לעולם. שליחות שלפעמים אנהנו לא מבינים את גודל עוצמתה.

והיית לאב המון גוים

כדי שנבין את הכוח הרב והעוצמה של הברכה שנתונה בידי עם ישראל, נזכיר כי היא מתחילה ברגע הראשון שאלוקים מדבר עם אברהם וממנה אותו להקים את עם ישראל. באותה שעה הוא אומר לו שהתפקיד של עם ישראל הוא להביא ברכה לעולם: 'ונברכו בך כל משפחת האדמה' (בראשית יב ג). לגודל חשיבות התפקיד הזה הוא חוזר וכורת איתו ברית על כך: 'אני הנה בריתי אתך והיית לאב המון גוים' (בראשית יז ד), וגם משנה את שמו: 'ולא יקרא עוד את שםך אברהם והיית שםך אברהם כי אב המון גוים נתתיך'. להזכיר לו כל הזמן את שליחותו. ה' לא מסתפק בזה ובסיום העקידה הוא נשבע ואומר לאברהם שהתכונה הזאת תמושיך גם בבניו: 'והתברכו בזרעך כל גויי הארץ עקב אשר שמעת בקולי' (בראשית כב י).

חדש! נפתח בית הוראה בהדרכת מו"ר הרה"ג **שמואל אליהו** שליט"א
ניתן להפנות שאלות במגוון דרכים לקבלת תשובה מהירה.
טלפון או ווצאפ למספר 0733-75-0000 מייל harav52bh@gmail.com
שעות פעילות: בימים א-ה 8:00-23:00
ביום שישי, עד חצי שעה לפני כניסת שבת
במוצאי שבת, חצי שעה לאחר צאת השבת
בית ההוראה פועל מטעם איגוד רבני קהילות ויעונו
בו רבנים מוסמכים. במקרה הצורך השאלות יועברו
לרב שמואל אליהו שליט"א ע"י רבני בית ההוראה.

לגודל חשיבות התפקיד, אלוקים מבטיח ליצחק שהוא הולך להקים איתו "את השבעה אשר נשבעתי לאברהם אביך". ובמה היא תקום? "והתברכו בְּזֶרְעְךָ כַּל גֹּזֵי הָאָרֶץ" (בראשית כו ג-ד). גם אצלו הברכה מתקיימת בפועל, יצחק זורע ומוצא מאה שערים (בראשית כו יב). הפלשתים מתקנאים בו וסותמים לו את הברכות, ונפסקת להם כל הברכה. אבימלך מלך פלשתים חולה ומלא פצעים בא ליצחק עם פיכול שר צבאו ואומר ליצחק: אנחנו יודעים כעת שכל הברכה שהייתה לנו באה ממך. "ויאמרו: ראו ראינו כי ה'ה' ה' עמך". וכשהם מבינים את זה והם כורתים ברית. מוצא יצחק באר מים חדשה שנקראת "בְּאֵר שֶׁבַע עַד הַיּוֹם הַזֶּה".

ברכות יעקב

גם ליעקב אלוקים חוזר ומבטיח פעם חמישית "ונברכו בך כַּל מְשֹׁפַחַת הָאָדָמָה וּבְזֶרְעֶךָ" (בראשית כח יד). כך זה קורה בפועל, ולכן אומר ליעקב: "אם נא מצאתי חן בעיניך נחשתי ויברכני ה' בגלגלך". יעקב מאשר את הדברים ואומר לו "פי מעט אשר ה'ה' לך לפני ויפרץ לרב ויברך ה' אתך לרגלי" (בראשית ל ג). גם שרו של עשו מכיר את הכוח של יעקב ומבקש ממנו ברכה (בראשית לב). הכוח הגדול של יעקב בדברים היוצאים מפיו הוא כל כך גדול, שגם כאשר הוא אומר ללבן "אם אשר תמצא את אלוהיך לא יחיה" זה פוגע ורחל מחזירה את נשמתה לבורא.

ברכת יעקב לפרעה

כוח הברכה של יעקב משפיע גם על המצרים. על הפסוק "ויברך יעקב את פרעה ויצא מלפני פרעה" (בראשית מז י) מסבירים חז"ל: "ומה ברכה ברכו שיעלה נילוס לרגליו לפי שאין מצרים שותה מי גשמים אלא נילוס עולה ומשקה ומברכתו של יעקב ואילך היה פרעה בא אל נילוס והוא עולה לקראתו ומשקה את הארץ" (תנחומא ורש"י שם). חכמינו אומרים עוד שהרעב שהיה אמור להיות שבע שנים במצרים מתקצר לשנתיים לרגל ברכת יעקב אבינו. "אמר ר' יוסי בר' חנינה ב' שנים עשה רעב כיון שירד אבינו שם כלה הרעב" (בראשית רבה מוקף פרשה ט).

ברכות יוסף

יוסף הוא זרעו של יעקב ועל כן גם הוא מביא איתו את הברכה. את הכישרון הזה מזהה פוטיפר: "ויפקדוהו על ביתו וכל יש לו נתן בנדו: ויהי מאז הפקיד אתו בביתו ועל כל אשר יש לו ויברך ה' את בית המצרי בגלל יוסף ויהי ברפת ה' בכל אשר יש לו בבית ובשדה" (בראשית לט ב). כוח הברכה של יוסף נמצא איתו גם ביושבו בבית האסורים, שר המשקים מזהה את הכישרון ומספר לפרעה, והוא מביא את יוסף להביא ברכה לכל מצרים.

שוב אה קרוב

מי שלא מזהה את כוח הברכה העצום הזה הם האחים של יוסף, שמוכרים אותו וגורמים ירידה לכל האחים וצער נורא לאביהם, עד שמרוב צער נסתלקה ממנו שכינה. אנחנו חייבים להבין את כוח הברכה העצום שיש לכל אחד ואחת מיישראל. לקבל על עצמנו להיות תמיד אלה שממשיכים את הברכה לנו ולעולם כולו. לא להיות צרי עין. לא להיות קשי לב. לא לחשוב מחשבות רעות כלל. להיות מלאים ברכה כל הזמן. להשפיע כל הזמן שפע של חיים לעולם. לזכור שמידתם של בני אברהם הם רחמנים על הבריות (יבמות עט). ולזכור שהרחמים שלהם מביאים רחמים לעולם. "ונתן לך רחמים ורחמך" (דברים יז) - "כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים" (שבת קנא).

תפקידנו להביא ברכה

פעם סיפר מרן הרב אליהו זצוק"ל כי פנו אליו אנשים וביקשו ממנו לקבל את נשיא מצרים דאז, ג'אמל עבדול נאצר, שהציק לישראל ואיים לזרוק את כל היהודים לים. אמר להם הרב זצוק"ל: מקובלנו מהבבא סאלי שהתפקיד שלנו הוא לברך ולא לקלל. אני מוכן לברך את ג'אמל עבדול נאצר שיוכה לראות בבניינו של עם ישראל, בגאולתו, בחזרת עם ישראל לארצו, בבניין ירושלים ובבניין בית המקדש במהרה בימינו.

ויצעק משה אל ה' על דבר הצפרדעים

ובאמת ברכה לעם המצרי היא לא דבר פלא. כבר עשה כן משה רבנו אחרי שהיכה את מצרים במכת צפרדעים. פרעה ביקש ממנו: "העתירו אל ה' ויסר הצפרדעים מקמי ומעמי ואשלחה את העם ויזבחו לה" (שמות ח ד). משה מתפלל בצעקה אל ה' יתברך "ויצעק משה אל ה' על דבר הצפרדעים אשר שם לפרעה" (ה). והמכה הזאת נעצרת. ברור לכולם שמושה רבנו צעק מעמקי ליבו, שאם לא כן לא הייתה התפילה מתקבלת. שהרי ה' קרוב לכל אשר יקראהו באמת. כך קורה גם במכת ערוב. וצריך לומר כי משה מבין שתפקידו הוא להביא ברכה לעולם. ולפעמים צריך להכות את פרעה כדי להביא את הברכה של עם ישראל לעולם. אם פרעה מסכים לשחרר את ישראל הרי שהמכה מעכשיו היא מיותרת, לכן משה צועק.

יחזקאל נושא קינה על מצרים

אדם נוסף שמרגיש את כאב מצרים הוא יחזקאל הנביא. ה' אומר לו: "בן אדם שֵׁא קינה על פרעה מלך מצרים" (יחזקאל לב ג). מלך בבל עולה על מצרים ומכחיד אותה, ודינו של ה' אמות. מצרים הכתה עמים רבים ופרעה הולך לשכון איתם יחד בשאול: "שם אשור וכל קהלה סביבותיו קברתיו; פלם חללים הנפלים בקרב"; "שם עילם וכל המונה"; "שם משך תבל וכל המונה"; "שמה אדום מלכיה וכל נשיאיה"; "שמה נסיכי צפון כלם וכל צדני". בתוך כל ההרוגים הללו שהרג פרעה הוא שוכב כפגר "והקשב בתוך ערלים את חללי קרב פרעה וכל המונה", ועם זאת יש קינה (יחזקאל לב).

כי לא אֶחָפֵץ בְּמוֹת הַמֵּת

יחזקאל מקונן את הקינה למרות שמצרים אשמה כי "החפץ אֶחָפֵץ מוֹת רָשָׁע וְנָאֵם ה' אֱלֹהִים הַלֹּא בְּשׁוּבוֹ מִדְרָכָיו וְחָתָה" (יחזקאל יח ג). "כי לא אֶחָפֵץ בְּמוֹת הַמֵּת וְנָאֵם ה' אֱלֹהִים וְהַיְשִׁיבוּ וְחָיו" (יחזקאל יח לב). ומסביר הזוהר (בראשית חלק א דף קכא/ב) כי לפעמים אומרים "באבד רשעים רנה" ולפעמים (יחזקאל יח) "החפץ אֶחָפֵץ מוֹת רָשָׁע". "וְהָא לִית נִיחָא קַמִּי קוּדְשָׁא בְרִיךְ הוּא כַּד אֶתְעֵבִיד דִּינָא בְּרִשְׁעִינָא. אֶלָּא כָּאֵן קוּדְשָׁא דְאֶשְׁתָּלִים קִיסְטָא, כָּאֵן לְבַתְרָא דְאֶשְׁתָּלִים קִיסְטָא". כשנשלם חובו של רשע ואין לו יותר תקנה - באבד רשעים רנה. כשיש לו תקנה בתשובה - החפץ אֶחָפֵץ מוֹת רָשָׁע?

מעשה ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה לפני?

בגמרא כתוב כי כשמעודדים את העדים להעיד על אדם שחייב מיתה, אומרים לו "ושמא תאמרו: מה לנו לחוב בדמו של זה?" והתשובה היא "והלא כבר נאמר באבד רשעים רנה!" (סנהדרין לו ע"ב). דע לך שכשיעשה דין בחייבים - יהיה יותר טוב בעולם. על זה אומרת הגמרא כי כשנהרג אחאב כתוב: "ויעבר הרנה במחנה". "אמר רבי אחא בר חנינא: באבד רשעים רנה - באבוד אחאב בן עמרי רנה. ומי חדי קודשא בריך הוא במפלתן של רשעים? הכתיב בצאת לפני החלוץ ואמרים 'הודו לה' כי

כל ההבטחות של ה' לאברהם על לידת יצחק היו תלויות בתפילה של אברהם על אבימלך. מסתבר שהמשך הקיום של עם ישראל תלוי בברכה שאברהם משפיע לעולם, וזה עיקר תפקידו

לעולם חסדו, ואמר רבי יונתן: מפני מה לא נאמר בהודאה זו 'כי טוב' - לפי שאין הקדוש ברוך הוא שמח במפלתן של רשעים, דאמר רבי שמואל בר נחמן אמר רבי יונתן: מאי דכתיב 'ולא קרב זה אל זה כל הלילה', באותה שעה בקשו מלאכי השרת לומר שירה לפני הקדוש ברוך הוא, אמר להן הקדוש ברוך הוא: מעשה ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה לפני? אם כן למה הייתה רינה כשמת אחאב? מתרצת הגמרא: "אמר רבי יוסי בר חנינא: הוא אינו שש אבל אחרים משיש". בני אדם יכולים לשמוח, אבל אלוקים לא שמח על מיתת רשעים (סנהדרין לט ע"ב).

לכן לא אומרים הלל בשביעי של פסח

ואע"פ שעיקר הצער במיתת רשעים הוא של ה' והמלאכים, גם לבני אדם יש קצת צער במיתתם. כך כתב הבית יוסף (אורח חיים סימן תצ): "ושבלי הלקט (סי' קעד סט): כתב בשם מדרש הרנינו פרשת סוכה שהטעם שאין גומרין ההלל כל ימי הפסח הוא לפי שנטבעו המצריים וכתב (משלי כד יז) בנפול אויבך אל תשמח". וכן הוא בט"ז (סימן תצ ס"ק ג) "מפני שבו' של פסח נטבעו המצריים אמר הקדוש ברוך הוא מעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה וכיון שבשביעי אין גומרין אותו על כן גם בחה"מ אין גומרין אותו שלא יהא עדיף מיום טוב האחרון". וכן מביא המשנה ברורה.

מלאכים לא אומרים שירה, בני אדם אומרים שירה

על פי הגמרא בסנהדרין מסביר החק ליעקב מה שכתוב בגמרא כי דוד שמח במפלתם של רשעים. "אמר רב יהודה בריה דרבי שמעון בן פזי, מאה ושלש פרשיות אמר דוד, ולא אמר, הללויה, עד שראה במפלתן של רשעים, שפאמה (תהלים קד) 'תמנו חטאים מן הארץ, ורשעים עוד אינם, ברכי נפשי את ה', הללויה'" (ברכות ט ע"א). הקשה המהרש"א מהגמרא שאומרת שלא אומרים שירה על מיתת המצריים. ותיירך החק יעקב (סימן תצ) כי יש הבדל בין ה' והמלאכים שלא שמחים בטביעת המצרים לבין בני אדם שמחים באיבודם. "וכתב מהר"ל (סדר התפילות של פסח קמז) ויש אומרים 'זמן שמחתנו' משום שמחת טביעת מצרים, וכתב בשיירי כנסת הגדולה סימן תפ"ז (הגה"ט אות ב) וקשה דא"כ הלל למה לא אמרין משום מעשי ידי טובעין בים, איך נאמר 'זמן שמחתנו' על הטביעה? ובאמת לא קשה מידי, דדוקא ההלל לומר שירה לפני הקדוש ברוך הוא כאלו יש שמחה לפניו, אין אמרין משום מעשה ידיו טובעים בים, אבל אומרים 'זמן שמחתנו' שיש באבוד רשעים רנה (משלי יא, ט), וכדאיתא להדיא חילוק זה סוף פרק אחד דיני ממונות (סנהדרין לט, ב), לכן אותן הנוהגין לומר כן (זמן שמחתנו בשביעי של פסח) אין למחות בידם. אבל מנהגינו לומר זמן חירותינו".

שמואל הקטן תיקן ברכת המינים כי לא שנאם

מכאן נבין למה דווקא שמואל הקטן תיקן את ברכת המינים. שכך כתבה הגמרא במסכת ברכות (כה ע"ב): "אמר להם רבן גמליאל לחכמים כלום יש אדם שיודע לתקן ברכת הצדוקים עמד שמואל הקטן ותקנה". ושמעתי מהרב צבי יהודה זצוק"ל שמשביר כי שמואל הקטן היה מתאים מפני מה שהיה שגור על לשונן אהבת הבריות. כך כתוב במסכת אבות: "שמואל הקטן אומר, בנפול אויבך אל תשמח ובקשלו אל יגל לבך, פן יראך ה' וירע בעיניו והשיב מעליו אפיו" (אבות פרק ד ט). כיוון שלא הייתה בליבו שום שנאה כלפי האויבים, לכן הוא תקנה ללמד כי איננו רוצים שמחייית הרשעים תבוא מתוך שנאה אלא מתוך צורך.

בנפול אויבך אל תשמח

אמנם תוך כדי קרב צריך להשפילם כדי לשבור את רוחם. כך עושה יהושע בן נון. "ויהי כהוציאם את המלכים האלה אל יהושע ויקרא יהושע

אל כל איש ישקאל ויאמר אל קציני אנשי המלחמה ההלכוא אתו קרבו שימו את רגליכם על צנארי המלכים האלה ויקרבו וישמו את רגליהם על צנאריהם: ויאמר אליהם יהושע אל תיראו ואל תחתו חזקו ואמצו כי ככה יעשה ה' לכל איביכם אשר אתם נלחמים אותם" (יהושע י כד).

כך משמע גם בגמרא מגילה שאומרת כי מרדכי היהודי דרש את הפסוק "אל תשמח" רק על ישראל ולא על גויים, והטעם הוא כי עדיין לא בטלה הגזירה של המן ויש צורך לשבור את רוחו של המן ולהחליש את גאוותו.

הגמרא מספרת על מרדכי שעולה על הסוס ובעט בהמן כדי להשפילו ולשבור את רוחו, "אמר ליה, סליק רכיב. אמר ליה, לא יכילנא, דכחיש חילאי מתעניתא. גחין ליה ורכיב, וכי הנה סליק, בטיש ביה, אמר ליה" - אמר המן למרדכי עלה על הסוס. אמר לו מרדכי: איני יכול, שאני בצום. התכופף המן שיעלה על גבו, ובעט בו מרדכי. אמר לו המן: "ולא כתיב, (משלי כד) 'בנפול אויבך אל תשמח'! אמר ליה, רשע! הני מילי בישקאל, אבל בדידכו כתיב, (דברים לג) 'ואתה על במוותימו תדרוך'" (מגילה טז ע"א).

בשעת הדין לא שרים. אחר כך שרים

רבנו החיד"א תירץ שיש הבדל בין שעת הדין שלא אומרים בה שירה לבין שעה שאחר כך. "ועוד חילוק דבאותה השעה שהיו טובעים אין לומר שירה דעדיין לא נתגלה הנס, אך אחר שנטבעו והוה מה דהוה, יכולים הכל לומר שירה, והכי דייק הלשון שאמר הקדוש ברוך הוא 'מעשה ידי טובעים בים' דייקא שעתה הם טובעים ובשעה זו אין לומר שירה, אך אח"כ ישראל אמרו שירה דכבר נטבעו ונתגלה הנס, וכן המלאכים בו בפרק בחדא שריין" (צוארי שלל ב להפסדת פ' נצבים אות ג).

וכע"ז כתב עוד רבנו החיד"א בספרו "ראש דוד" (בשלה) "דדוקא בשעת ריתחא שהקב"ה עושה דין ברשעים, אין לומר שירה, אבל לאחר שיעבור זעם אומרים שירה, וזה שאמר דוד כשרשעים עוד אינם' אז 'ברכי נפשי את ה' הללויה". ואולי זה ההסבר למה לא חוגגים את פורים ב"ג שבו היה הניצחון אלא ב"ד שבו נחו היהודים מכל אויביהם. כי שעת הניצחון היא שעת דין, אבל אחר כך זו שעת שמחה.

מאות מיליוני אנשים בעולם מחכים לתפילה של עם ישראל. לכן חשוב שכל יהודי יבין את שליחותו להביא ברכה לעולם ואת עוצמת הברכה הזאת

כל הנביאים היו במידת רחמים על ישראל ועל אומות העולם

עלי-בן עלי-מואב איליל

את שני הכוחות הללו אנו מוצאים אצל הנביאים שהיו מתפללים ומקוננים על אובדן רשעים של אומות העולם, שהקב"ה רוצה בתשובתם ולא בכילוי שלהם. ומצד שני אומרים "ארור מונע חרבו מדם". כך אמר המדרש: "כל הנביאים היו במדת רחמים על ישראל ועל אומות העולם" (מדרש רבה במדבר פרשה כ ספקה א). המדרש מביא את הדוגמה של ירמיהו וישעיהו שמקוננים בצער רב מאוד על חורבן מואב בידי נבוכדנצר.

ירמיהו אומר: "עלי-בן עלי-מואב איליל ולמואב קלה אעק, אל-אנשי קיר-חרש יהגה: מבכי יענך אבכה-לך" וכו'. ובהמשך: "עלי-בן לבי למואב כחללים יהגה ולבי אל-אנשי קיר-חרש כחללים יהגה עלי-בן: יתרת עשה אבדו" (ירמיהו מח). ישעיהו אומר: "לבי למואב יעק" (טו ה). עוד הוא אומר: "על פן אבכה בככי יענר, גפן שבקה ארץך דמעתי חשבון ואלעלה". ובהמשך: "על פן מעי למואב פנור יהמו וקרבי לקיר חרש" (ישעיהו טז).

סיפורים על הרב זצ"ל

לברך ולא לקלל

פעמים רבות ביקשו מהרב זצ"ל לקלל את אויבי ישראל, והוא היה משיב: חס ושלום. אנחנו למדנו מהבבא סאלי לברך ולא לקלל. נברך אותם שיזכו לראות את תקומת עם ישראל.

הרב אליהו היה נזהר שלא להוציא מפיו דבר שייראה כאילו יש בו קללה. לא אומר למישהו "לך", שלא ישמע חלילה שילך לבית עולמו. רק אומר לו "לך לשלום".

כבוד לנוכרים ולנוכריות

סיפר לנו מורנו ורבנו ועטרת ראשנו, הגאון הגדול ראש הישיבה חכם רבי עזרא עטייה זצ"ל, מעשה שהיה בתקופתו של מורנו ורבנו הרה"ג רבי אברהם ענתבי זצ"ל, בעל "יושב האלים".

בימים ההם הלכו בני בלייעל והלשינו ל"ואלי", המושל הגוי, שהיהודים מזלזלים בגויים, ואינם אוכלים מבישוליהם. המושל בארם צובא כעס עד מאוד וקרא לרבי אברהם ענתבי לברר אתו את העניין. מצד אחד הוא ידע שהרב הוא איש קדוש, ומצד שני הוא לא יכול למחול על החרפה שלא אוכלים ממאכליהם, כאילו הם טמאים ופחותים מהיהודים.

כשהגיע רבי אברהם, ביקש המושל מאשתו שתכין לרב ולו קפה, ובטעות היא שמה לשניהם מלח בקפה במקום סוכר.

כשטעם רבי אברהם מהקפה, הרגיש בטעם המלח אך המשיך לשתות את הקפה ולא אמר דבר. כשהמושל טעם מהקפה המלוח, הוא פנה כדי לגעור באשתו. רבי אברהם, שצפה מה שעתיד להתרחש, סימן למושל בידו שלא לבייש אותה בפני כולם.

המושל תפס את עצמו מיד ולא גער בה, ואז חשב לעצמו: אם הרב הזה כל כך רגיש לכבוד אשתי שלא תיפגע ליד אחרים, בוודאי כל מה שמעיללים על חכמי היהודים שהם מבזים את הגויים הוא שקר. ופטר אותו לשלום.

ברור לשניהם שמואב לא מקבלת עונש חנים. "שִׁמְעוּנָהּ גְּאוּן־מוֹאָב גְּאָה מְאֹד גְּבָהּ וְגֵאוּנָהּ וְגֵאוּתָהּ וְרַם לְבָן" (כה). כשישעיהו מקונן על מואב הוא אומר: "עַל־כֵּן יִתְּרָה עֵשָׂה וְפָקְדוֹתֶם עַל נַחַל הָעֲרָבִים יִשְׁאוּם" (טו). רש"י שם מסביר: "על אשר יתרה עשה תבא עליו הפורענות הזה. שהיו כפויי טובה שהרי בכמה מקומות עמד אברהם ללוט בצאתו מחנך ובבלתו למצרים ובזכותו שולח מתוך ההפכה ונלחם עליו עם אמרפל וחביריו, והיה להם לגמול טובה לזרעו. והם היו מונים אותם. כשהגלה סנחרב לראובני ולגדי והיו ישראל בוכים ומתאוננים. והיו (המואבים) אומרים להם על מה אתם מתאוננים והלא לבית אביכם אתם הולכים. אברהם אביכם לא מעבר הנחר בא? וזהו שנאמר (צפניה ב') 'שמעתי חרפת מואב וגדופי בני עמון' ועוד שסייעו את סנחרב שלש שנים שצר על שומרון הוא שנא' (ישעיהו טו) 'בשלש שנים כשני שכיר ונקלה כל כבוד מואב'. על כן אומר ירמיהו 'אֲדוֹר עֵשָׂה מְלֹאכְתָּהּ ה' רְמִיָּה וְאֲדוֹר מִנְעֵ חַרְבּוֹ מִיָּדָם' (ירמיהו מח י). כל זה לא פוטר מלכאוב על חורבן מואב.

תפילה על אומות אחרות

כמו על מואב, כך מקונן ירמיהו על חורבן פלישתים בידי פרעה ואומר "הוֹי חֲרָב לְה' עַד־אֲנִיחָה לֹא תִשְׁקָטִי הָאֶסְפִּי אֶל־תַּעֲרֹף הַרְגִּי וְדָמִי" (ירמיהו מז ו). אבל אחר כך הוא אומר "אֵיךְ תִּשְׁקָטִי יְהוָה צְוֹהֵלָה אֶל־אֲשֶׁקְלוֹן וְאֶל־חֹף הַיָּם שָׁם יַעֲדָה". כן מקונן ישעיהו על חורבן בבל למרות רשעתה. "עַל־כֵּן קִלְאוּ מְתָנֵי חַלְחָלָה צִירִים אֲחֻזֹּנֵי צִירֵי יוֹלְדָה נַעֲנִיתִי מִשְׁמֹעַ נְבִהְלָתִי מִרְאוּת: תַּעֲהֵה לְבָבִי פְלִצוֹת בְּעַתְתָּנִי אֶת נִשְׁף חֲשָׁקִי שָׁם לִי לְחֲרָדָה" (ישעיהו פרק כה ג-ד).

כן מקונן יחזקאל על צור: "וְאֵתָהּ בָּן אָדָם שָׂא עַל צֹר קִינָה" (יחזקאל פרק כו ב). כל זאת למרות שצור שמחה במפלתה של ירושלים, כי אמרה שהגדולה של ירושלים תעבור אליה. "בֶּן אָדָם יַעַן אֲשֶׁר אָמְרָה צֹר עַל יְרוּשָׁלַם הָאֵחָ נִשְׁבְּרָה דְלֹתוֹת הָעַמִּים נִסְבָּה אֵלַי אִמְלֵאָה הַחֲרָבָה: לָכֵן כֹּה אָמַר ה' אֱלֹקִים הַנְּנִי עֲלֶיךָ צֹר וְהֵעֲלִיתִי עֲלֶיךָ גּוֹיִם רַבִּים כְּהַעֲלוֹת הַיָּם לְגִלְיוֹ" (יחזקאל כו ב).

לא להזכיר את עוונותיהם

כל מה שכתבנו לעיל הוא להראות רחמים כלפי עמים שחטאו. וכל זה לא שייך כלל לאסון של סין. הסינים לא חטאו כלפינו. להפך, יש להם זכויות רבות. הם הצילו עשרות אלפי יהודים בשנות השואה כשמדינות רבות לא רצו לקלוט יהודים. הם קלטו את ישיבת מיר ואת ישיבת "תומכי תמימים" ועשרות אלפי יהודים אחרים. עוד צריך לזכור שלא מזכירים עוון לאדם בשעת צרה. כך כתוב בהלכה (שו"ע חו"מ רכח ד. בבא מציעא נח): כיצד הוא אונאת דברים? אם היו יסורים באים עליו, לא יאמר לו שזה בגלל חטא, כי בזה הוא מוסיף כאב על כאבו. בשעת צער צריך לעזור לו. להתפלל עליו. לרחם עליו. למצוא לו זכויות ולא חובות. ו"כָּל הַמְּרַחֵם עַל הַבְּרִיּוֹת מְרַחֵמֵן עֲלָיו מִן הַשָּׁמַיִם".

ככל אשר יקרא אליך הנכרי

יש חשיבות מיוחדת לתפילת נוכרי. שלמה המלך אמר בתפילה בשעת פתיחת בית המקדש: "כָּל תַּפְלָה כָּל תַּחֲנֹן אֲשֶׁר תַּחֲנֶה לְכָל הָאָדָם לְכָל עַמּוֹת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִדְעוּן אִישׁ נִגַּע לְבָבוֹ וּפְרַשׁ כְּפִיו אֶל הַבַּיִת הַזֶּה: וְאֵתָהּ תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם מִכּוֹן שְׁבַתְךָ וְסִלַּחְתָּ וְעִשִׂיתָ וְנָתַתָּ לְאִישׁ כָּכָל דְּרָכָיו". לעומת זאת בנוכרי אומר שלמה: "וְגַם אֶל הַנִּכְרִי אֲשֶׁר לֹא מַעֲמֶךָ יִשְׂרָאֵל הוּא וְבֵא מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה לְמַעַן שְׁמֹךָ" ומבקש שלמה "אֵתָהּ תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם מִכּוֹן שְׁבַתְךָ וְעִשִׂיתָ כָּכָל אֲשֶׁר יִקְרָא אֵלַיךְ הַנִּכְרִי". ומסביר רש"י (מלכים א ח מג) "לפי שישראל מכיר בהקב"ה, ויודע שהיכולת בידו, ואם אין תפלתו נשמעת, תולה את הדבר בעצמו ובחטאו, אבל עובד גילולים קורא תגר, ואומר: בית ששמו הולך לסוף העולם, נתייגתי לכמה דרכים ובאתי והתפללתי בו, ולא מצאתי בו ממש". לכן מבקש שלמה לשמוע את תפילתו שלא יאמרו אין בתפילות בבית המקדש ממש. ויהי רצון שיהיה קידוש השם מסוף העולם ועד סופו ויבנה בית המקדש במהרה בימינו אמן.

תשובה כהלכה

והזרת סני גוי ליקן. האם צריך לפנות מקום לזקן גוי באוטובוס? הגמרא במסכת קידושין (לג ע"א) מספרת על ר' יוחנן שהיה קם מפני זקני גויים בגלל הניסיון וחכמת החיים שלהם. וכן כתב בטור (יו"ד רמז) ואפי' זקני נכרים מצוה להדרם לקום קצת מפניהם ולסומכן ביזו. והחיד"א כתב בנחל קדושים (פי' קדושים): "מפני שיבה תקום והדרת פני זקן כלומר כשתראה אדם זקן מאד עומד הוא מיצר מאד בעמידתו ואתה יושב, תקום ותשיבהו במקומו 'והדרת פני זקן' שאם אינו זקן כ"כ תהדר אותו ותאמר לו אם תרצה לישבת במקומי". והרמ"א כתב שאם מחזר בזקן רשע אינך צריך לעמוד מפניו.

נזירים ונזירות מגוי. האם סותר לגוי להקריב קרבן בבית המקדש? המשנה במסכת שקלים (פרק א משנה ה) אומרת שגוי שהביא לבית המקדש נדרים ונדבות מקבלין מידו. ובגמרא (מנחות עג) למדו "איש איש, לרבות את הגוים שנודרים נדרים ונדבות כישראל. ואין לי אלא עולה כדכתיב (ויקרא כ"ב) אשר יקריבו לה' עולה, שלמים מנין? תלמוד לומר לכל נדריהם. מנין לרבות העופות והמנחות היין והלבונה והעצים? תלמוד לומר לכל נדריהם ולכל נדבותם".

המרכז ההלכתי העולמי

ע"י מורי הוראה מרבני בית מדרש "דרכי הוראה לרבנים" בראשות מורנו הרב יוסף אליהו שליט"א.

072-260-2020 (בשעות 12-22)

ניתן לשלוח שאלה בוואצפ למספר 054-319-8126

למייל rabanim.online@gmail.com

באתר www.darhei-horaah.org